

Predkladaná monografia predstavuje výnimočné dielo z oblasti právnohistorickej literatúry a to nielen tým, že je nezvyklým komentárom zákona, ktorý bol prijatý ešte pred 100 rokmi. Pochádza pritom z pera autora, ktorý slovenskej obci historikov práva nie je neznámy. a to aj s poukázaním na jeho dlhodobý záujem o históriu práva na území Slovenska ako jedného z mála českých právnikov.

Pomerne rozsiahla kniha s ohľadom na to, že zákon, ktorého komentár predstavuje, pozostáva len z piatich článkov, je tvorená po krátkom entrée 8 kapitolami. Aj keď názov monografie môže byť pre čitateľa mätúci, predmetom záujmu autora nie je v poradí prvý zákon uvedený v Zbierke zákonov a nariadení štátu československého, ale už v úvode jasne spomenutý zákon č. 11/1918 Zb. z. a n. o zriadení samostatného štátu československého ako tzv. „recepčná norma“. Práve v úvode je naznačená polemika v názoroch právnych historikov (v duchu dišpút, či bola prvá sliepka alebo vajce) o tom, či samostatný štát vznikol prijatím zákona o jeho zriadení alebo uchopením skutočnej štátnej moci na jeho území.

V prvej kapitole s názvom Vznik Československa je v nadväznosti na predchádzajúce názory o kreácii štátu 28. októbra 1918 spomenutá normativistická právna teória. Prevratné udalosti prof. Vojáček trochu odvážne nazýva revolúciou, čo však zodpovedá aj dobovému ponímaniu i označovaniu udalostí pri rozpade rakúsko-uhorského mocnárstva a vzniku prvej republiky. Zároveň je zdôraznené pre subjektivitu nového štátu významné aj medzinárodné uznanie zo strany zahraničných štátov, teda v danom prípade najmä mocností Dohody (*Entente cordiale*). Na domácej pôde je predmetom záujmu sumár udalostí z konca októbra 1918 v Prahe, kreácia Národného výboru československého ako „zvláštneho orgánu“ a prijatie recepčnej normy ako prvého ústavného provizória v zmysle návrhu advokáta Aloisa Rašína. Na zjednotenie postupu domácej i zahraničnej zložky Prvého československého odboja pre-

biehali od októbra 1918 rokovania v Ženeve, ktorým sa rovnako ako prijatiu Deklarácie slovenského národa z 30. 10. 1918 v tejto časti autor venuje.

Druhá kapitola s názvom První československý zákon sa najskôr zaoberá spísaním návrhu zákona č. 11/1918 Zb. z. a n. a existenciou jeho viacerých deklarovaných verzií českej i slovenskej mutácie. Autor uvádza vhodne aj skutočnosť, že v čase prijatia zákona sa z členov prvej československej vlády ako nástupkyne Československej národnej rady (*Conseil National des Pays Tchèques et Slovaques*) nachádzali všetci jej členovia na rôznych kontinentoch: T. Garrique Masaryk bol v Spojených štátoch amerických, brig. gen. M. R. Štefánik v Japonskom cisárstve a E. Beneš vo švajčiarskom sprisahanstve.

V poradí tretia kapitola monografie s názvom Preambula opisuje túto deklaratórnu časť zákona č. 11/1918 Zb. z. a n., ďalej český národný program v meruôsmich rokoch i počas Bachovho neoabsolutizmu, české štátne právo po obnovení ústavnosti Rakúska i koncepcie z obdobia belle époque. Následne pokračuje českou politikou po vypuknutí prvej svetovej vojny, aktivizmom, trojkráľovou deklaráciou, národnou prisahou aj zahraničným odbojom až po dismembráciu dualistickej monarchie. Neopomína ani vedúcu osobnosť protihabsburskej revolty v emigrácii – T. G. Masaryka bez akejkoľvek snahy o jeho apoteózu pri akceptácii faktu, že aj u prvého československého prezidenta išlo o osobu z mäsa a kostí s kladnými i zápornými vlastnosťami. Prof. Vojáčekom je uvedený aj pomerne neznámy fakt, že iba v Rakúsko-Uhorsku ako jedinej mocnosti bojujúcej v prvej svetovej vojne nebol vstup do konfliktu schválený v parlamente. Priestor je venovaný i snahám o integráciu strednej Európy, predovšetkým však českých krajín a Slovenska, uvádza sa rozdiel medzi štátnopolitickým ponímaním národa (*demos*) a jeho etnokultúrnou charakteristikou (*ethnos*). V závere kapitoly sa rozoberá slovenská politika od roku 1848 do pádu

monarchie, česko-slovenská spolupráca i problém čechoslovakizmu.

Štvrtou, pomerne krátkou kapitolou knihy je komentár článku I. recepcnej normy týkajúci sa štátnej formy vznikajúceho Československa, legitimitou štátnej moci, štátnou zvrchovanosťou i „revolučným“ Národným zhromaždením ako parlamentom z rokov 1918 – 1920.

Piata kapitola sa zaoberá článkom II. zákona vo veci ponechania dovtedajšieho právneho poriadku v platnosti. Autor sa podrobnejšie venuje recepcii rakúskeho i uhorského zákonodarstva v rôznych právnych odvetviach i neúspechom unifikačných snáh v Československej republike po roku 1918.

Ďalšia, šiesta kapitola sa v zmysle článku III. recepcnej normy zaoberá podriadenosťou orgánov štátnej správy i samosprávy Národnému výboru československému a ich úradovaniu podľa dovtedajších noriem. Bližšie sa uvádzajú orgány územnej správy, súdov, štátnych zastupiteľstiev, advokácie, notárstva i ozbrojených zborov.

Rozsahom najkratšia siedma kapitola pojednáva o účinnosti článku IV. prvého ústavného provizória, a to s ohľadom na len 6 slov zákonného textu opísaných iba na troch stranách knihy.

Naopak, najrozsiahlejšou je posledná ôsma kapitola monografie, ktorej predmetom na 133 stranách knihy je nielen V. článok zákona č. 11/1918 Zb. z. a. n. o uložení povinnosti vykonať túto právnu normu Národnému výboru československému. Autor v nej uvádza geopolitic-

ké dôsledky „veľkej vojny“, sociálnoekonomické i vojenské problémy po vzniku štátu, kreáciu okresných i miestnych národných výborov, ministerstiev a súdov, dočasnú ústavu, „revolučné“ Národné zhromaždenie, separatizmus Nemcov, pripojenie Podkarpatskej Rusi, stanovenie štátnych hraníc a špecifiká Slovenska vrátane Slovenskej národnej rady, dočasnej skalickej vlády či Ministerstva s plnou mocou pre správu Slovenska.

Záver i zhnutie vhodne uvádza sumár zodpovedania otázok, ktoré si v úvode knihy v súvislosti s prijatím recepcnej normy autor dal. Možno prof. Vojáčekovi kvitovať, že sa pri centenáriu vzniku spoločného štátu Čechov a Slovákov podrobne zhostil okomentovania skutočne „prvého“ československého zákona asi tak, ako žiaden autor pred ním. Aj keď niektorým označeniam v monografii možno uprieť ich nepresnosť (napr. uvedenie názvu metropoly cárskeho Ruska pri vypuknutí prvej svetovej vojny Petrohrad namiesto Sankt Peterburg, či miesta prijatia Deklarácie slovenského národa Martin bez oficiálneho adjektíva „Turčiansky Svätý“ alebo pomenovanie československého zahraničného vojska počas veľkej vojny ako „legionári“, čo bolo oficiálne označenie až po skončení svetového konfliktu), v nijakom prípade neznižujú výpovednú hodnotu knihy napísanej za použitia rozsiahleho penza dokumentov z pôvodných zdrojov.

Rudolf M a n i k*

* JUDr. Rudolf M a n i k, PhD., MBA, MHA – advokát, s. r. o., Košice.